

побудови та реалізації цілеспрямованої психокорекційної роботи зі студентами у даному напрямку.

Список літератури:

1. Особистісні кризи студентського віку: Зб. наук. ст. /За ред. Т.М. Титаренко. – Луцьк: "Вежа": Волин. Держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2001. – 112 с.
2. Паніна Н. Молодь України: структура цінностей, соціальне самопочуття та морально-психологічний стан за умов тотальної аномії //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – № 1. – С. 5-26.
3. Скрипкина Т.П. Психология доверия: Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Академия, 2000. – 264 с.

Сидорчук Н. С.
(ЛНУ ім. І. Франка)

Людина в культурі: перспективи перехідного суспільства

Аналізуючи сучасне українське суспільство, більшість вітчизняних вчених у своїх дослідженнях приділяють особливу увагу трансформаціям, що відбуваються в політичній та економічній сферах. Однак визначальним чинником цих перетворень є людина, і, зокрема, її діяльність в культурі, яка виступає засобом інтеграції всього суспільства.

Поняття “перехідне суспільство” характеризує перш за все суспільно-політичні зміни в країнах, що належали до соціалістичного табору, до яких відносилась і Україна. Недавнє тоталітарне минуле залишило по собі пережитки старої системи, проте, чи не найбільша проблема лежить в духовно-культурній площині суспільства – в сфері думки, як ментальної властивості людей, що визначає характер соціально-історичного процесу.

Так званий “перехід” потребує переосмислення існуючого стану суспільства, шляхом грамотного соціального мислення громадян і невтомної праці свободи. Адже те, що в дійсності здається соціальними ролями та масками, насправді є драмою людської душі і передбачає можливість руху в душі. Праця

свободи і душі складають собою сутність історії. Власне, дискурс свободи дає можливість усвідомити масштаб усієї складності формування громадянського суспільства в нашій державі.

Проблема українського суспільства полягає в тому, що у ньому дуже мало вільних людей-особистостей, які готові практично наповнювати конкретним змістом пусті символічні форми, наприклад, “права”, “закону”, “справедливості”, “демократії”.

Закон є такою формою, що потребує саме свободи; він існує лише для вільних людей і його реалізація досягається, як не тавтологічно це звучить, виключно законними шляхами. Таку істину засвідчила ситуація, яка склалася на президентських виборах 2004-2005-го років; вона неминуче зав'язала на собі усю попередню історію української незалежності. “Історія – механізм розкручування і доведення до розуміння того, що вже є, що вже сплелось і заплітається... історія виконується тільки множиною актів і проявів” [2;193]. А вони можливі за умов “просвітництва” громадян, яке, за І. Кантом, не є сукупністю деяких позитивних знань, що можна було б штучно розповсюджувати серед людей (як видно сучасна культура Інтернету пропонує такий тип знання), а є таким дорослим становищем людства, коли люди можуть думати і чинити згідно до власного розуму, не потребуючи при цьому стороннього авторитету[4].

Таким чином рівень цивілізованості і культури суспільства визначається рівнем просвітленості людей. Суспільство – те, що існує в момент людської вмістимості, тобто форми, через яку відбуваються суспільні події. А громадянське суспільство виступає такою складною соціальною фігурою, яка потребує для свого існування багато енергетичних затрат від людей, великого ступеню їх свободи. Німецький філософ Г.-В.-Ф. Гегель у своїй системі ідеалістичної діалектики висуває ідею Абсолютного духу, який в поступовому діалектичному розвитку проходить три стадії самопізнання: сім'я, громадянське суспільство, держава[1]. Нажаль, українське суспільство має невтішний досвід перескочення від сім'ї одразу до держави, що довгий час призупиняло впровадження демократичних інститутів. Грузинський мислитель М. К. Мамардашвілі застерігає від таких

практик і наголошує на тому, що за онтологічними законами неможливо перескочити через розвиток самих себе, через відповідальність і закон, оскільки ми завжди попадатимемо в ситуацію “дурної безкінечності”[3]. Тому поняття “переходу” передбачає перш за все розумний перехід до громадянського суспільства, при якому держава працюватиме на громадян, а вони, в свою чергу, контролюватимуть її дії.

Вся складність соціокультурної трансформації пов’язана єдиним питанням: чи можливі зміни в мисленні людей, чи готові вони до перебування в культурі.

Столітній процес накопичення культурних смислів і символів лежить в основі ходу європейської історії. Нашого бажання просто бути європейцями є недостатнім. Першим кроком до євроінтеграції повинно стати зміцнення власних культурних традицій. Для цього надзвичайно важливим є переосмислення свого минулого і теперішнього життя, яке повинне супроводжуватися реальною консолідацією української нації в одне єдине, з утвердженням відповідних державних атрибутів, серед яких основне місце відводиться національній українській мові.

За словами М. Мамардашвілі такі складники європейської цивілізації як християнство, римське право і стародавня грецька культура зробили нас незворотно сучасними[2]. Саме в них зосереджене все те, що робить людину людиною, і, що складає історію та її довгу дорогу до самої себе. Історія є постійне намагання людини стати людиною. Вона, як і Європа, знаходиться в постійному стані народження, тому треба заpastись великим терпінням, щоб дати змогу народитися тому, що ось-ось тільки зароджується. На таку працю здатна культурна людина. Культурну і клопітку працю думки та формальні механізми впорядкованої, правової поведінки, що виступають умовами соціального та громадянського мислення забезпечує саме цивілізація.

Культура, як цивілізація, є практикою усїєї складності і різноманітності життя. Вона передбачає певну систему конкретних смислів і створює простір для самореалізації, що є можливим лише в артикульованому просторі. Культура – це перш за все духовне здоров’я нації, тому необхідно завжди пам’ятати про це, щоби

часом не нанести їй небезпечних і незворотних наслідків. Особливо це стосується сучасної ситуації щодо української мови, де розуміння її ролі і статусу у суспільстві є яскравим показником культурності і громадянської грамотності української людини.

Список літератури:

1. Гегель Г.-В.-Ф. Система наук. Часть первая./ Феноменология Духа . – СПб., 1994.
2. Мамардашвили М. К. Эстетика мышления. – М., 2000.
3. Мамардашвили М. К. Необходимость себя. / Лекции. Статьи. Философские заметки. - М., 1996.
4. Кант И. К вечному миру / Трактаты о вечном мире.

Жмайло І.О.

(Національний педагогічний університет
ім. М.П.Драгоманова)

Роль митця у подоланні кризи ідентичності в перехідному суспільстві

На зламі ХХ-ХХІ ст. можна спостерігати процеси переходу в їх тотальному вияві, тобто в розгортанні на всіх рівнях: на рівні культури, суспільства, особистості, мистецтва тощо. Подібні явища, що періодично приходять на зміну відносно стабільним епохам, стали предметом наукової рефлексії таких дослідників, як П.Сорокін, Є.Тоффлер, М.Хренов, В.Лосев та інші. Хоча вчені не дійшли одностайної думки щодо часово-просторових меж перехідних епох, більшість визнає важливість подальшого дослідження феномену перехідності, яке повинно включати аналіз всіх зафіксованих історією фактів переходу.

У найбільш загальному розумінні, ситуація переходу - це розрив, виняткове порушення спадкоємності, переоцінка всіх цінностей. Суть переходу полягає у тому, що в його формах в історії відбувається розвиток, тобто перехід від однієї стадії, фази, циклу до іншої. Наслідками такого переходу можуть бути як прогресивні, так і регресивні явища (зокрема, коли в процесі переходу відбувається повний розрив з існуючою системою